

Sociologie rodiny

Přenos sociálního statusu skrze
vzdělávání a působení rodiny

Třídní rozdíly a rodina

- a) Třídní rozdíly v rodinném chování
- b) Vliv třídního zařazení rodiny na vzdělanostní šance

Rodina a status

- Stratifikace – strukturovaná nerovnost ve společnosti
- Otroctví, kasty, stavy, třídy (majetek a typ zaměstnání, mobilita)
- Nárůst statusové konzistence v české společnosti po roce 1989
- Nová podoba sociálního rozvrstvení v současných společnostech
- Metodologické problémy – jak určit status rodiny; měření inteligence; longitudinální výzkumy
- Habitus, status, kapitál
- Rodina jako reprodukční jednotka

Třídně zakotvené rozdíly v rodinném chování

- Homogamie
- Sňatkový věk
- Otěhotnění do 20 let, kojení, přítomnost muže u porodu
- Počet dětí
- Úmrtnost obecně, Kojenecká úmrtnost, úmrtnost chlapců ve věku 1 – 15 let; úrazy
- Rozdíly ve výchově, podíl otce, tresty

Třídní rozdíly ve vzdělanostních šancích

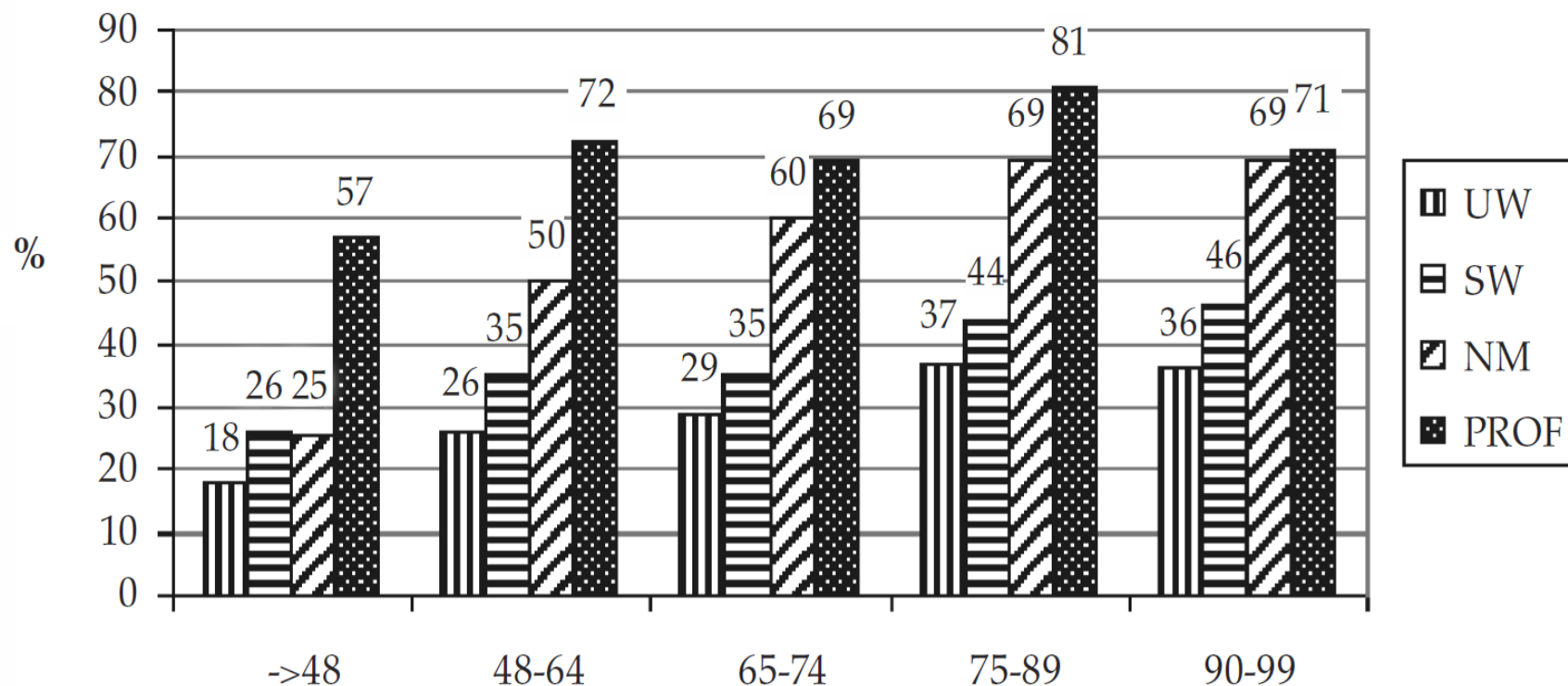
- Úloha vzdělání v reprodukci
- Vliv kulturního kapitálu, ekonomického kapitálu (bydlení – dětský pokoj, susedství), sociálního kapitálu

České výzkumy

- „Dědičnost vzdělání“
- Odlišné aspirace dětí z různě sociálně postavených rodin
- Nikoli inteligence, ale rodinné prostředí, vzdělání a postoje rodičů jsou klíčové pro výsledky ve škole (Rabušicová 1995)

Proporce těch, kteří šli do maturitního oboru podle vzdělání otce v jednotlivých kohortách plnoletých

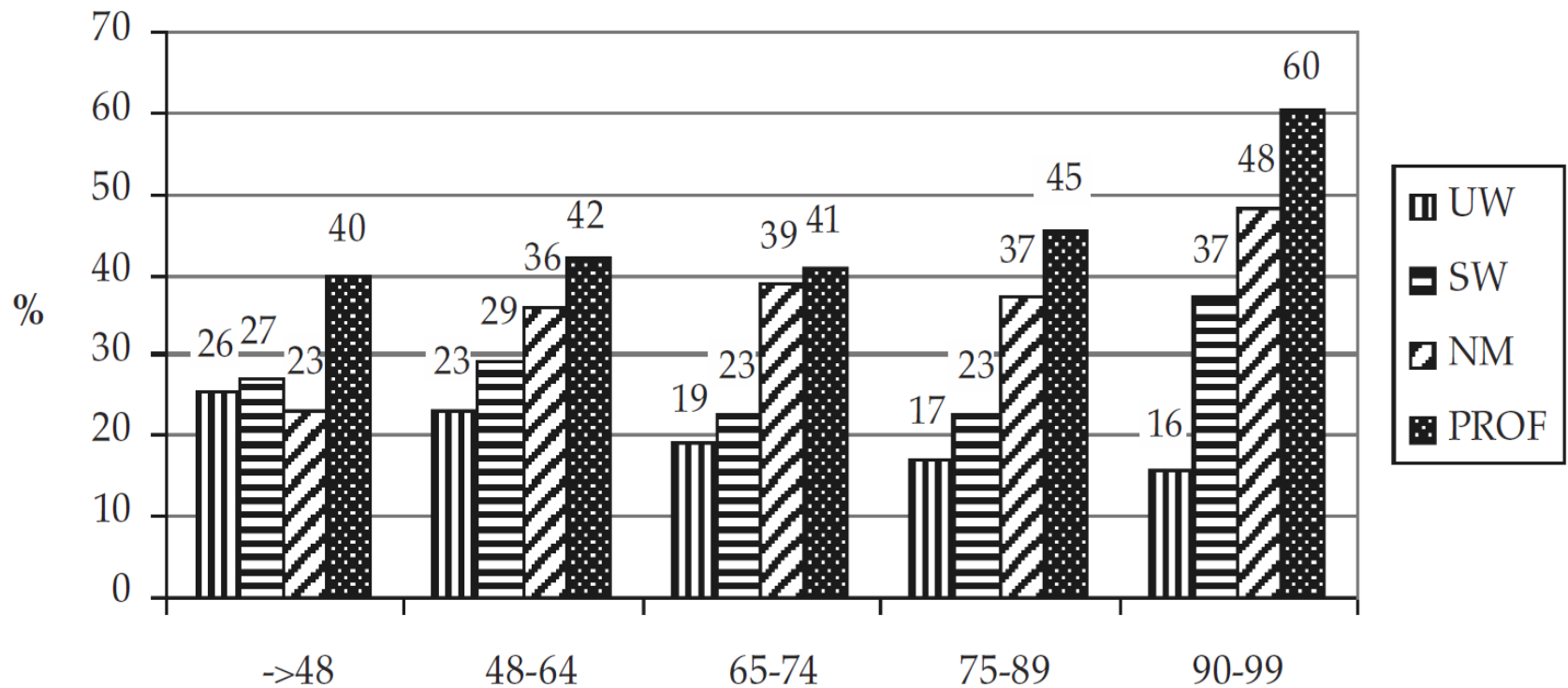
Figure 3. Proportion of individuals who succeeded in the first transition by father's class and cohort

Zdroj: Matějů, Řeháková, Simonová (2003)

Proporce těch, kteří šli na vysokou školu podle vzdělání otce v jednotlivých kohortách plnoletých

Figure 4. Proportion of individuals who succeeded in the second transition by father's class and cohort

Zdroj: Matějů, Řeháková, Simonová (2003)

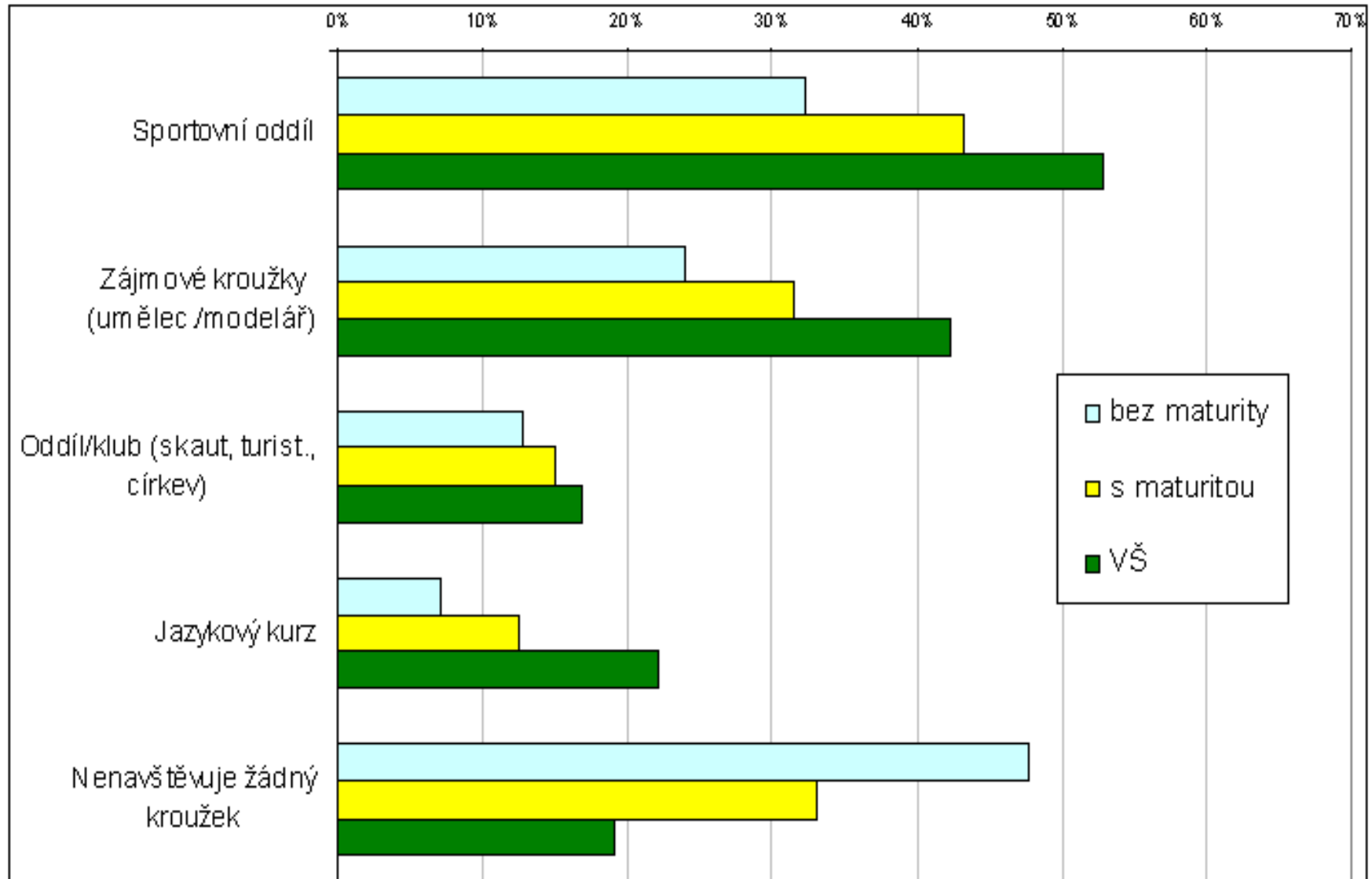
Zájmové kroužky a oddíly jako zdroj sociálního kapitálu

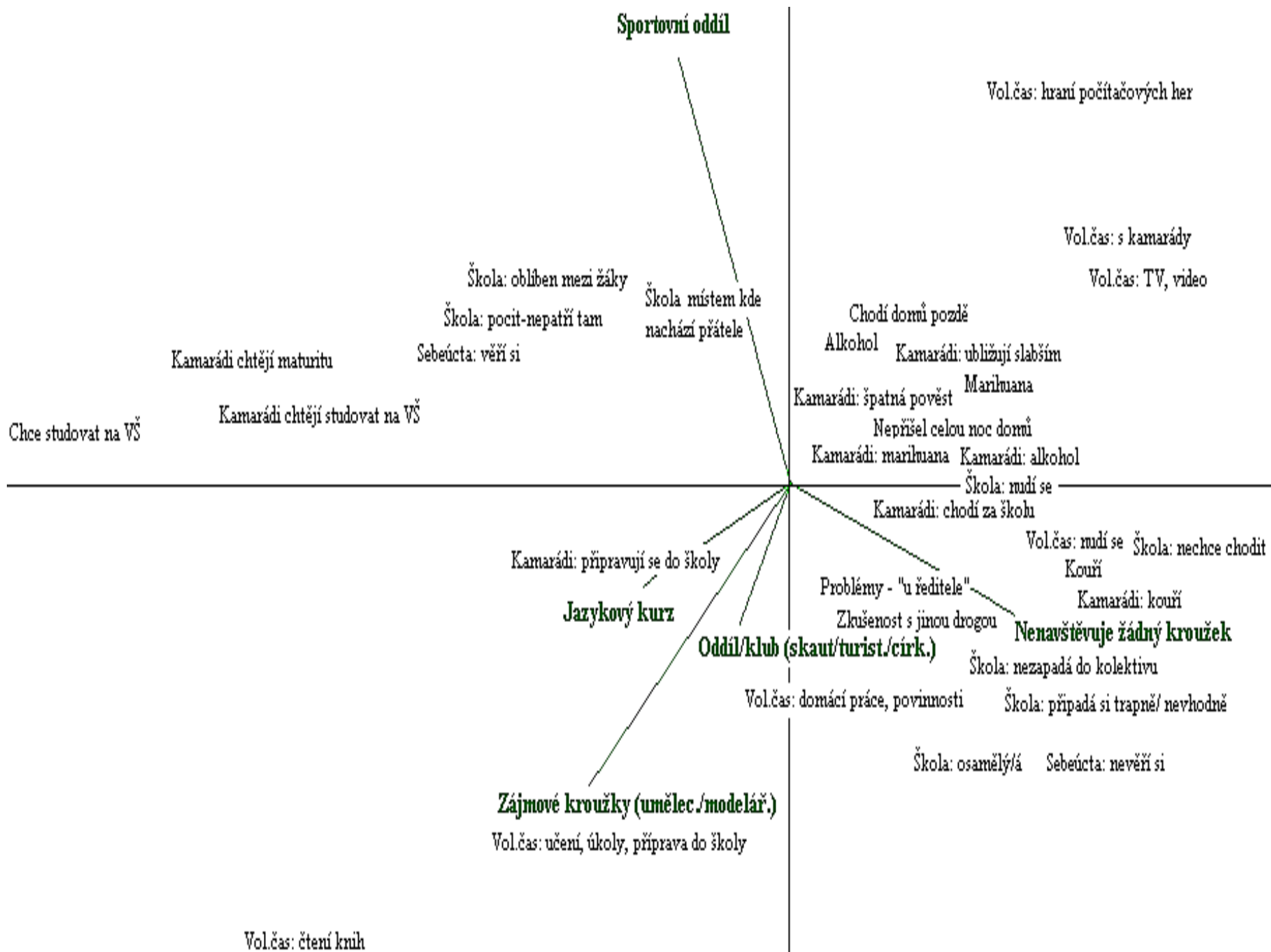
- sociální kapitál mimo rodinu hraje velkou roli v rozvoji dětí, kterým se interakce a emocionálně komunikační opora nedostává doma.
- jedním z jeho možných zdrojů se stává zapojení dětí a adolescentů do mimoškolních aktivit, jakými jsou kupříkladu umělecké kroužky či sportovní oddíly
- ty představují prostředí, kde se formuje osobnost mladého člověka, tedy i vzdělanostní aspirace, a v němž se šíří sociální normy, které utváří jak toleranci k druhým tak pozitivní – cílevědomý, aktivní přístup k životu.

Zapojení žáků ZŠ a víceletých gymnázií do zájmových kroužků a oddílů (podle dat z PISA, 2003)

	všichni	ZŠ	VG
Sportovní oddíl	43	41	51
Zájmové kroužky (umělec./modelář)	30	26	46
Oddíl/klub (skaut, turist., církev)	14	13	17
Jazykový kurz	13	11	21
Nenavštěvuje žádný kroužek	35	39	19

Zapojení žáků ZŠ a víceletých gymnázií do zájmových kroužků a oddílů podle vzdělání rodičů (podle dat z PISA, 2003)

Kvalitativní studie vzdělanostních nerovností

- Často vycházejí z konceptů zavedených francouzským sociologem P. Bourdiem, který zaútočil na představu školy jako instituce dávající šance schopným
- Vzdělávací systém naopak označil za jednu z nejdůležitějších institucí sloužících k sociální reprodukci moderních společností (Bourdieu, Passeron 1990, orig. 1970; Bourdieu 1998).
- Vzdělávací systém nevybírání nejschopnější žáky, ale vybírá žáky „již vybrané“. Ti jsou ze své rodiny vybaveni dostatkem kulturního kapitálu, který je ve školním prostředí zvýhodňuje, protože odpovídá kulturnímu kapitálu učitelů
- Kulturní kapitál Bourdieu chápal zejména jako obeznámenost s dominantní kulturou společnosti.

1. Porovnání přístupu ke škole u rodičů s vyšším a nižším vzděláním v práci A. Lareau

- Rodiče z dělnické třídy:
 - jen výjimečně kontaktují učitele a cítí se při jednání s ním nesví
 - udržují nezávislý vztah se školou
 - necítí se být kompetentní a vzdělání nechávají na profesionálech
 - ponechání dětí jejich přirozenému růstu
 - pocit omezování ve formálním prostředí, snaha přizpůsobit se autoritám
- Rodiče ze střední třídy:
 - často kontaktují učitele, jednání jsou neformální a přátelská
 - učitele berou jako partnery, cítí se kompetentní k diskusi o vzdělání svých dětí
 - snaha o harmonický rozvoj schopností svých dětí a využití všech příležitostí k němu
 - schopnost ovlivňovat dialog a komunikaci ve formálním prostředí

2. Práce Tomáše Katrňáka „Odsouzení k manuální práci“

- Dělničtí rodiče
 - Nemají se školou dobrý vztah (také vlastní zkušenost), se vzděláním v životě nepočítají
 - Důraz na materiální strategii (vydělávat, být nezávislý)
- Vysokoškolští rodiče
 - Klíčová role vzdělání v jejich životní strategii
 - Zájem o dění ve škole, kultivaci schopností svých dětí